

BOSHLANG'ISH SINFI O'QUVCHILARIGA INGLIZ TILINI O'YINLAR ORQALI O'RGATISH

Nasirova Xurshedabonu Sharof qizi

*Samarqand davlat chet tillar instituti Ingliz filologiyasi va tarjimashunoslik
fakulteti
1-kurs talabasi*

Annotatsiya: Bugungi kunda xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan talab va e'tibor sezilarli darajada oshib bormoqda. Ushbu maqolada esa boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'yinlar asosida oson, samarali va qiziqarli usullar bilan o'rgatish yo'llari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Guruh o'yinlari, eshitish, xotira, e'tibor, harakatli o'yinlar.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida katta o'zgarishlar ro'y berdi. Ilgari darslarda o'quvchilar asosan tinglovchi bo'lib, faqat o'qituvchining tushuntirishlarini eshitgan bo'lsa, bugungi kunda ular dars jarayonida faol ishtirok etmoqda. O'quvchilarning faolligini oshirishning eng samarali usullaridan biri esa darsda o'yinlardan foydalanishdir. O'zbekistonda xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha milliy o'quv dasturi ta'lim usullarining turli-xil bo'lishi muhimligini ta'kidlaydi. Darslarni qiziqarli qilish va o'quvchilarning diqqatini uzoq saqlab qolish uchun turli metodlarni qo'llash zarur. O'qituvchilar buni ijodiy fikrlashga turtki beruvchi topshiriqlar, yakka tartibda va guruh bo'lib ishlash kabi usullar orqali amalga oshirishi mumkin. Darslarni jonlantirishning eng samarali yo'llaridan biri esa o'yinlarni o'quv jarayoniga qo'shishdir.

Psixologlar inson hayotini uch asosiy bosqichga ajratadilar: o'yin, ta'lim va mehnat. Bola ta'lim jarayonidan o'tayotgan vaqtda ham uning ruhiyati va xatti-harakatlarida o'yinlar hamda qiziqarli mashg'ulotlarga ehtiyoj mavjudligini osongina ilg'ash mumkin. Yetuk pedagog olimlar bolalar uchun o'yin orqali o'rganish eng tabiiy ta'lim olish usuli ekanligini doim ta'kidlab kelishadi. Chunki murakkab grammatik mashqlar, uzun matnlar va tushunilishi qiyin qoidalar ba'zan bolalarning chet tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini pasaytirishi ehtimoli bor. Bu holat, ayniqsa, yuqori sinf o'quvchilari orasida tez-tez uchraydi. Quyida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilini o'rganishida qo'l keladigan turli o'yinlar keltirilgan:

Guruh o'yinlari. "Fruit basket" o'yini eshitish, xotira va e'tiborni rivojlantirishga yordam beradi. Ishtirokchilar aylana shaklida o'tirishadi va har biri o'ziga bitta mevani tanlaydi. Bitta o'yinchi esa o'rindiqsiz qolib,

aylananing markazida turadi. U biror meva nomini aytadi, masalan, “orange”, va shu mevani tanlagan ishtirokchilar o‘rinlarini almashtirishlari kerak. Markazdagi ishtirokchi esa ulardan birining joyiga o‘tirishga harakat qiladi. Agar kimdir o‘rin topa olmasa, keyingi meva nomini aytish vazifasi unga o‘tadi. Bu o‘yinni boshqa so‘z toifalariga moslashtirish ham mumkin, masalan, kiyim-kechak, qarindoshlar yoki turli taomlar. Yana bir mashhur jismoniy o‘yin- “The Flying House” o‘yini. Bu o‘yin ingliz tili darslarida geografiya faniga oid mavzularni o‘rganishda qo‘llaniladi. Unda o‘quvchilar agar uchadigan uyga ega bo‘lsalar, qayerga borishlari, nega aynan shu joyni tanlashlari va u yerdagi diqqatga sazovor joylar haqida qanday ma’lumotlarga ega ekanliklari haqida javob berishadi.

If I had a flying house, I would go to France. Because Paris is the best place for travelling. There is Eiffel Tower here.

Harakatli o‘yinlar . “Walking the line” o‘yini ishtirokchilardan harakat qilib, turli topshiriqlarni bajarishni talab qiladi, masalan, orqaga yurish yoki kitobni boshda ushlab muvozanatni saqlash. Ushbu o‘yinni til darslariga moslashtirish uchun o‘qituvchi barcha ko‘rsatmalarni o‘rganilayotgan tilda berishi mumkin, masalan, “Everybody has to walk forwards”. Yana bir mashhur jismoniy o‘yin – “Simon says”. Unda “Simon” rolidagi ishtirokchi buyruqlar beradi, masalan, “Simon says jump” yoki “Simon says clap your hands”. Ushbu o‘yin Total Physical Response (TPR) deb nomlanuvchi usulga asoslangan. Bu metod chet tilini o‘rganishda samarali hisoblanadi, chunki o‘quvchilarning til o‘rganishdagi asabiyligini kamaytiradi va darsni qiziqarli qiladi. Bolalar ona tilini qanday o‘rgansa, xuddi shunday tartibda yangi tilni o‘zlashtiradi – avval eshitishadi, keyin esa gapira boshlashadi.

Ta’limiy karta o‘yinlari. Ingliz tilini o‘rganishda foydali va qiziqarli karta o‘yinlaridan biri Bingo hisoblanadi. Ushbu o‘yinda o‘qituvchi so‘zlarni aytishi mumkin, talabalar esa rasmlar tushirilgan kartochkalardan to‘g‘ri mosligini topishadi. Yoki aksincha—o‘qituvchi rasmlarni ko‘rsatadi, talabalar esa ularning nomlarini tanlashadi. Bu usul so‘z va ularning ma’nolarini bog‘lashga yordam beradi.

So‘z o‘yinlari. So‘z bilan bog‘liq o‘yinlar yangi tilni o‘rganishda juda samarali. Masalan, krossvordlar va so‘z izlash o‘yinlari talabaga so‘zlarni ona tilida beradi, lekin ularni xorijiy tilda topish talab qilinadi. Shuningdek, “completing a table” o‘yini ham foydali bo‘lib, unda ishtirokchilar muayyan harf bilan boshlanadigan davlat, shahar, hayvon yoki ovqat nomini topishlari kerak. Yana bir o‘yin – “Adjectives” o‘yini. Bu o‘yin sifatlarni va ularning darajalarini o‘rganish jarayonida o‘quvchilarning bilim darajasini oshirishga yordam beradi. O‘yinda doskaga oddiy gap yoziladi, va o‘quvchilar ushbu gapni sifatlarga qo‘shish orqali kengaytirishlari kerak.

The cat sat on the table.

The fat cat sat on the dirty table.

Bundan tashqari, o'quvchilar sifatlardan foydalanib, biror narsani yoki shaxsni tasvirlashlari mumkin. Qolgan o'quvchilar esa bu tasvirga asoslanib, nimani nazarda tutayotganini topishlari lozim.

- I am green and square. I am in the classroom.

- Board.

Hikoya o'yinlari. Til o'rganishda eng foydali va qiziqarli o'yinlardan biri "To tell a story" o'yinidir. O'yinchilar doira shaklida o'tirishadi va ulardan biri hikoya aytuvchi bo'ladi. O'qituvchi har bir talabaning qulog'iga bitta so'z shivirlab aytadi va uni yodda saqlashni so'raydi. Hikoya boshlanadi, va ma'lum vaqtda hikoyachi ishtirokchilardan biriga imo qiladi. Bu ishtirokchi o'z so'zini aytishi kerak, hikoyachi esa uni hikoyaga qo'shib davom ettiradi. Bu o'yin ko'pincha kulgili natijalarga olib keladi va yangi tilni o'rganishda ijodkorlik va gapirish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa shuki, boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishda o'yinlar va interaktiv usullar nihoyatda muhim ahamiyat kasb etadi. Tilni samarali egallash va o'quvchilarning qiziqishini orttirish uchun zamonaviy yondashuvlarni tatbiq etish lozim. Bunday usullar nafaqat til o'rganish jarayonini qiziqarli va natijador qiladi, balki bolalarning umumiy taraqqiyotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jalolov, J. (2012). Chet tili o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. G'ulomov, S. (2018). Boshlang'ich sinflarda chet tillarini o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Mukaramxodjayeva, T. Y. (2021). Innovatsion metodlar orqali ingliz tilini o'qitish. Toshkent: Innovatsion pedagogika markazi.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching. Pearson Education.
6. Wright, A., Betteridge, D., & Buckby, M. (2014). Games for Language Learning. Cambridge University Press.